

Nous relats per a noves polítiques:
el principal repte per
lluitar contra la pobresa infantil

Pau Mari-Klose

ARTICLES DE REFLEXIÓ

COL·LECCIÓ ARTICLES DE REFLEXIÓ FEDAIA, Federació d'Entitats d'Atenció i d'Educació a la Infància i l'Adolescència

Número 1: **Nous relats per a noves polítiques: el principal repte per lluitar contra la pobresa infantil**

Edita

FEDAIA, Federació d'Entitats d'Atenció i d'Educació a la Infància i l'Adolescència

www.fedaia.org

fedaia@fedaia.org

Autoria

Pau Marí-Klose

Coordinació de la col·lecció: FEDAIA

Disseny i maquetació: Laurel XXI

Se'n permet la reproducció, la distribució i la comunicació pública sempre que se'n citi el títol, l'autor i l'editor, i que no es faci amb fins comercials.

Les opinions expressades en aquesta publicació són responsabilitat dels autors i no reflecteixen necessàriament la política i posicionaments de FEDAIA

Dipòsit legal: B 15255-2013

Barcelona, Novembre de 2013

Nous relats per a noves polítiques:
el principal repte per
lluitar contra la pobresa infantil

Pau Marí-Klose

ARTICLES DE REFLEXIÓ

Sobre la FEDAIA

La FEDAIA és la plataforma que agrupa a Catalunya el conjunt d'entitats que treballen amb infants, joves i famílies en situació de risc d'exclusió social o desemparament. Nascuda l'any 1996, està formada per 94 entitats que atenen a més de 100.000 infants i 35.000 famílies a través de serveis en l'àmbit de l'acció social, l'educació, la formació prelaboral, la salut i l'atenció a les famílies. Cerquem avançar en els drets de la infància i l'adolescència, tant a nivell personal, social com polític, mitjançant un model d'actuació que garanteixi la qualitat de vida de la infància, l'adolescència i les famílies a Catalunya, especialment dels més vulnerables.

Al llarg d'aquests 18 anys de vida, la FEDAIA ha cercat contribuir en la millora de la qualitat de vida dels infants, adolescents, joves i famílies més vulnerables de Catalunya. En aquest àmbit, és l'agent social referent a Catalunya i treballa amb el suport, la col·laboració i el reconeixement de les diferents organitzacions del tercer sector i les diferents administracions competents. La FEDAIA és part del tercer sector social, d'importància creixent a Catalunya. Està formada per entitats no lucratives, destinades a combatre l'exclusió social i la pobresa de la infància, que actuen en el camp social.

Sobre la Col·lecció d'Articles de Reflexió FEDAIA

Amb aquest article, FEDAIA enceta una nova línia de treball per a la defensa dels drets dels infants i la lluita per construir un futur per a la infància.

Amb l'objectiu d'aportar noves línies de coneixement, reflexions entorn a temàtiques que afecten a la infància, adolescents i famílies més vulnerables, i en definitiva, ampliar i dotar de discurs per avançar en la situació en què es troba la infància, FEDAIA inicia aquesta col·lecció d'articles. S'anirà publicant periòdicament aquest recull de reflexions i aportacions teòriques d'experts multidisciplinars que ens permetin tenir diferents punts de vista i així enriquir i actualitzar el nostre discurs.

En aquest primer número, es publica l'article de Pau Marí-Klose, sota el títol: ***Nous relats per a noves polítiques: el principal repte per lluitar contra la pobresa infantil.***

Sobre l'autor: Sr. Pau Marí-Klose

Pau Marí-Klose és Professor de Sociologia de la Universitat de Saragossa i investigador del CSIC. Doctor per la Universitat Autònoma de Madrid i Màster a la University of Chicago i el Centro de Estudios Avanzados en Ciencias Sociales de l'Instituto Juan March. Ha estat investigador del Consejo Superior d'Investigacions Científiques, de l'Institut d'Infància i Món Urbà, i ha impartit docència a la Universitats de Barcelona, Essex i Chicago. És autor de deu llibres i més d'una trentena d'articles i altres publicacions sobre sociologia de la família i el cicle vital, educació, desigualtat, pobresa i Estat del benestar. Entre els seus llibres destaquen *Infància i Futur* (la Caixa, 2010), *Edad del Cambio* (CIS, 2006), o articles a la *Revista Española de Investigaciones Sociológicas* i a *European Societies*. També ha dirigit els *Informes de la Inclusió Social a Espanya* de Caixa Catalunya el 2008 i 2009. Actualment és investigador principal d'un projecte del plan Nacional I+D+I, i participa en d'altres projectes nacionals i internacionals (entre els quals destaca *Families&Societies*, del VII Framework Programme).

Nous relats per a noves polítiques: el principal repte per lluitar contra la pobresa infantil

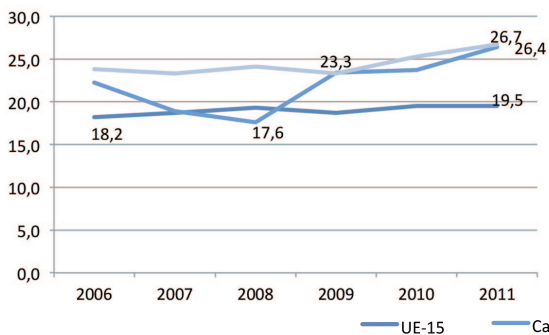
Pau Marí-Klose
(Universitat de Saragossa)

Aquest treball aporta arguments a una tesis polèmica: **la gran assignatura pendent en la lluita pels drets de la infància vulnerable és construir un veritable relat sobre la importància de la causa que no es recolzi exclusivament en la defensa de la dignitat dels infants.** És una tesis que no acceptarà de bon grat tothom, i molt especialment aquelles persones que han estat més compromeses en una batalla a la que tradicionalment pocs s'han volgut incorporar al nostre país. Però no sempre els que s'estimen més la justícia, i que més disposats estan a sacrificar el seu temps i recursos en benefici de col·lectius vulnerables, han estat els més capaços i eficaços per a promoure-la.

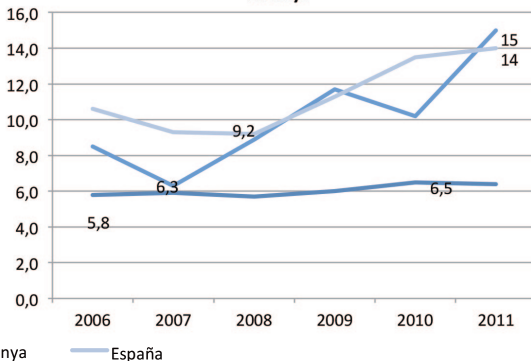
En aquest petit treball proposaré que, entre tots (tant els que estan compromesos en la lluita per la dignitat de la infància com els que no tenen aquesta prioritat) construïm un nou relat que incorpori nous paràmetres als discursos tradicionals, paràmetres que puguin fonamentar millor el compromís amb noves polítiques per a la infància. **Aquestes noves coordenades del discurs han de presentar les polítiques a favor de la infància com una inversió social, emfatitzant els dividends o retorns que procura aquesta inversió.** Són molts els que es resisteixen a abandonar els relats tradicionals, i que veuen en els nous discursos una renúncia inacceptable als valors que han de presidir la mobilització a favor de qualsevol causa justa. Aquí argumentaré que fer un relat que posi l'accent en dividends i retorns és la via més efectiva per assolir els objectius per garantir els drets socials que altres col·lectius d'edat més avançada ja tenen. És més, contra sensibilitats majoritàries en l'àmbit de la defensa dels drets dels menors vulnerables, argumentaré que invertir en infància implica necessàriament recalibrar els Estats de benestar, rejoinint les seves prioritats.

L'objecte de la meva atenció seran els drets socials, i en particular, els que es relacionen amb la pobresa infantil i les seves conseqüències. Per a fonamentar tesis com les que exposaré, començaré amb unes dades, que no per ja conegudes, continua sent necessari tornar a posar damunt de la taula:

Evolució pobresa moderada (60% de la mediana) dels menors de 16 anys

Evolució pobresa alta (40% de la mediana) dels menors de 16 anys

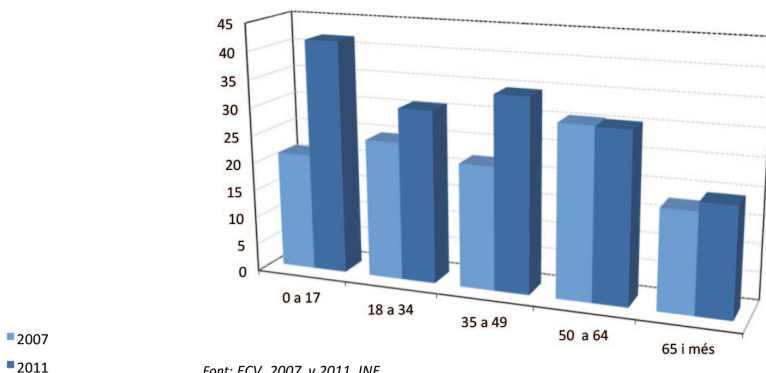

Font: Encuesta de Condiciones de Vida, diversos anys, elaboració pròpia

En el primer gràfic veiem les dades de la pobresa infantil moderada i severa a Catalunya els últims anys. **Durant els anys de crisi la pobresa infantil a Catalunya ha augmentat molt, i ho ha fet molt més que en d'altres grups d'edat.** I pitjor encara, l'augment és molt més significatiu pel que fa a les formes de pobresa més intenses, que sabem prou bé (per la recerca internacional) que són les modalitats de vulnerabilitat econòmica amb conseqüències més severes a llarg termini en la vida de les persones: per a la seva salut, la seva trajectòria educativa, els seus itineraris d'inserció laboral, inclús per a la seva expectativa de vida.

En el següent gràfic es mostra un indicador de severitat de la pobresa. La bretxa de pobresa ens indica "quant pobres són els pobres". És a dir, quina és la distància entre la renda de les seves llars (en termes agregats) i el llindar que marca la frontera de la pobresa. Com pot observar-se, **la intensitat de la pobresa és especialment severa entre els infants, sobretot com a conseqüència de la crisi. La crisi no només ha augmentat les taxes de pobresa infantil, sinó la intensitat d'aquestes.**

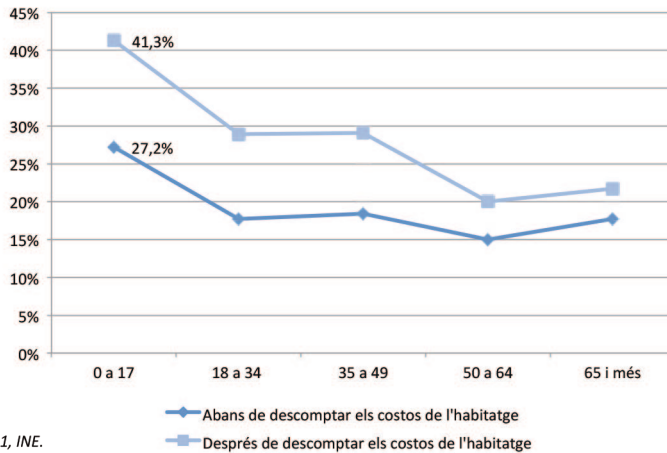
Bretxa de pobresa segons grups d'edat. Catalunya 2007 i 2011

Font: ECV_2007 y 2011, INE.

Si a aquesta situació afegim els costos de l'habitatge, que repercuteixen diferencialment sobre els diferents grups d'edat, ens trobem que **el poder adquisitiu de 4 de cada 10 infants els situa per sota del llindar de la pobresa, un percentatge superior al de qualsevol altre grup.**

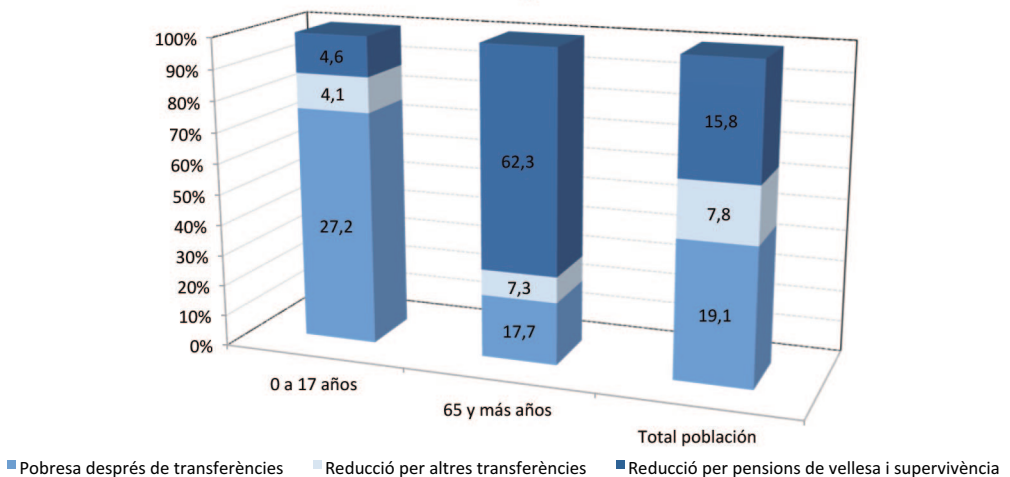
Taxes de risc de pobresa abans i després de descomptar els costos de l'habitatge. Catalunya 2011

Font: ECV_2011, INE.

Davant d'aquest panorama, què fan els governs? No gaire. El gràfic següent mostra l'impacte que tenen les transferències públiques en la reducció de la pobresa infantil. Aquest impacte és gairebé insignificant. Molt més petit que el que tenen les transferències públiques en la reducció de la pobresa d'altres grups d'edat, i molt més que el que tenen en la reducció de la pobresa de la gent gran.

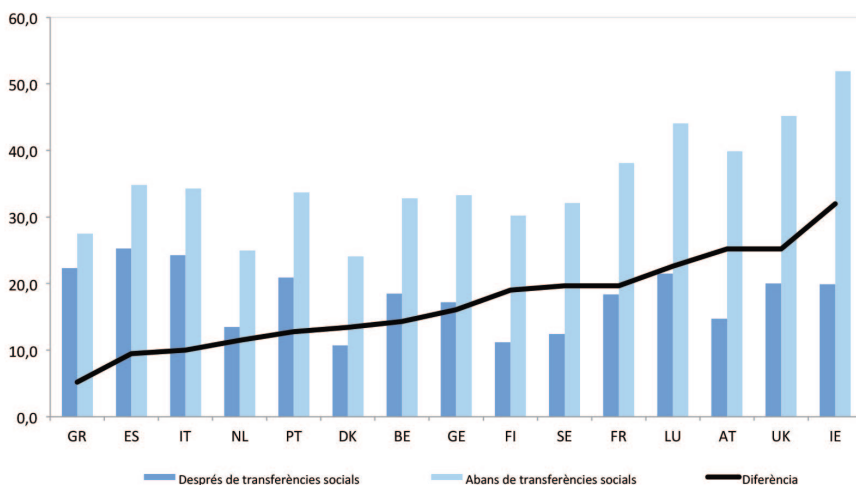
Taxa de risc de pobresa abans i després de transferències segons grups d'edat. Catalunya 2011

Font: Encuesta de Condiciones de Vida 2011, elaboració pròpia

Això és degut a la falta de polítiques específiques que s'adrecin al problema, polítiques que existeixen a la major part de països del nostre entorn. **Espanya (i Catalunya no és una excepció) es situa a la cua de la Unió Europea en els capítols de despesa en transferències a famílies amb infants, i de la capacitat d'aquestes despeses per a reduir la pobresa.** Tampoc surt molt millor parada en quant a la provisió de serveis.

Gràfic 5: Risc de pobresa infantil abans i després de transferències socials. UE15, 2010

Font: Eurostat, *Income and Living Conditions 2010* (elaboració pròpia)

Alguns, tant a la societat civil com al món acadèmic, veuen en aquesta situació un problema important. Potser el principal problema de Catalunya en aquest moment. La falta de compromís públic suposa la violació d'un dret bàsic al benestar econòmic, reconegut als drets de la Convenció sobre els Drets de l'Infant, i comporta externalitats negatives per a la cohesió i l'horitzó econòmic del país. Però aquesta no deixa de ser una percepció minoritària. El que mou als agents socials i polítics a actuar són opinions majoritàries, i en aquest camp, les notícies no són bones.

La pobresa infantil no preocupa a Catalunya, i no preocupa a Espanya. En cap enquesta surt entre els principals problemes que percep la població. És un problema que passa per alt la majoria de la població, a qui sí preocupa la precarietat econòmica. Quan la ciutadania pensa en precarietat econòmica ho fa en l'atur, en pèrdua d'habitatge, però fins fa poc, no gaire sovint en pobresa infantil, tot i que les conseqüències més intenses de l'atur i la pèrdua de l'habitatge les pateixen molt freqüentment els infants. Hi ha acadèmics que encara neguen que els

infants puguin ser pobres, i diuen sense embuts que els pobres són els seus pares. Fa uns anys, el Centre d'Investigacions Sociològiques va fer una enquesta per preguntar quin col·lectiu mereixia més protecció social, i van preguntar per uns quants: gent gran, immigrants, aturats, classes mitjanes, etc., es van oblidar preguntar pels infants. **La pobresa infantil ha estat invisible, al menys fins el període més recent, tot i que les dades de renda de les llars, ens indicaven des de fa molt temps, que la pobresa es concentrava en aquestes llars.** La pobresa infantil només ha deixat de ser invisible quan ha esdevingut un problema social per a institucions nuclears a la nostra societat, com l'escola o el sistema sanitari.

Davant d'aquesta situació, el reptes per millorar l'atenció i la protecció dels infants són múltiples. Però tots ells es resumeixen en un: construir un veritable relat que pugui crear preocupació al voltant de la pobresa infantil. Per damunt de qualsevol altra consideració, l'assignatura pendent és teixir una nova narrativa. Totes les grans reivindicacions necessiten relat, i a Catalunya (i a l'Estat espanyol) ha faltat un relat que pogués articular grans coalicions de suport. Els discursos existents han posat l'èmfasi en elements de dignitat, descuidant altres elements que ressonen amb més força en l'inconscient col·lectiu de la nostra societat i, sobretot, de les elits que prenen decisions en matèria de política social.

Quines possibilitats tenim de construir un relat que permeti justificar una major atenció a la infància vulnerable? Existeixen, al menys, tres línies argumentals.

1) Justícia i equitat.

Sota aquest paraigües hi trobem diferents discursos. Un **primer** posa l'accent en **els drets de la infància**. A la Convenció de Drets de la Infància (1989), en l'article 27, els Estats sota signants reconeixen el dret de tot infant a un nivell de benestar adequat per assegurar els seu desenvolupament físic, mental, espiritual, moral i social; i s'obliguen a ajudar els pares o altres persones adultes responsables de l'infant a garantir aquest dret. **Acceptar els continguts de la Convenció suposa un reconeixement implícit de que existeix un interès social en assegurar el benestar infantil que depassa l'interès privat de pares o familiars.**

Des d'una **segona** perspectiva inscrita en aquesta lògica discursiva sobre **la justícia i l'equitat**, s'ha insistit en què **els infants no són responsables de les situacions socio-econòmiques que els ha tocat viure**. Les situacions d'atur dels seus progenitors o les condicions de pobresa de la llar on viuen no depenen dels seus comportaments i actuacions personals. Haver nascut en

una llar més o menys exposada a situacions de risc social és producte de l'atzar. A això s'ha d'afegir que els infants (a diferència d'altres col·lectius formats per persones adultes) tenen poca capacitat per mobilitzar-se, no disposen de plataformes que vetllin directament pels seus interessos, ni poden votar a opcions polítiques més receptives a les seves necessitats.

El **tercer discurs** posa l'èmfasi en la qüestió de **l'equitat. Situacions de vulnerabilitat a la infància afecten negativament aspectes determinants pel desenvolupament equilibrat de la personalitat i el progrés educatiu**. Des d'etapes molt primerenques el cos de les persones registra experiències socials. Viure en una llar amb baixos nivells de renda, en un habitatge amb males condicions, o estar exposat a nutrició inadequada durant la infància influeix negativament en la salut de les persones molts anys després de que aquestes situacions s'originessin, especialment quan aquestes situacions ens afecten durant temps perllongat. També influeix en el desenvolupament d'aptituds cognitives, resultats educatius o la proclivitat a comportaments asocials. Un volum considerable de literatura ha acreditat que **diverses formes d'infortuni social (atur, mala salut, divorci, inclús empresonament) estan relacionats amb situacions d'adversitat experimentades durant la infància**.

2) Amenaces a la cohesió social

La segona línia argumental posa l'accent en les **conseqüències socials de la pobresa infantil. La pobresa infantil intervé en la reproducció social de desigualtats socials**. Des d'aquest punt de vista, **intervenir en les primeres etapes del cicle vital, abans que les principals conseqüències de la pobresa cristal·litzin, és una estratègia eficient per a corregir la desigualtat social i les possibles conseqüències socials que comporta (deteriorament de la confiança social, conflicte, violència)**. L'objectiu és prevenir fractures socials en el seu origen, redistribuint recursos en el moment en què aquesta redistribució resulta més rendible (i introdueix menys desincentius i distorsions econòmiques).

Aquesta classe d'argumentació ha estat esgrimida sovint en favor de programes de despesa social preventiva. La lluita contra la pobresa infantil és presentada com una estratègia per a reduir les diferents manifestacions de desorganització i desviació social. Així justificava, per exemple, Gordon Brown noves mesures de lluita contra la pobresa infantil al Regne Unit: "*tackling child poverty is the best anti-drugs, anti-crime, anti-deprivation policy for our country*". En direcció semblant, l'erupció episòdica en els últims anys de disturbis urbans protagonitzats per joves (per exemple, a les banlieues franceses el 2005, als carrers de grans ciutats britàniques al 2011, o a Estocolm al 2013)

ha alimentat discursos sobre **la necessitat de combatre la pobresa infantil i juvenil en entorns desfavorits per a evitar que la marginalització social, i les expressions d'antagonisme social i ètnic, arribin a desembocar en formes descontrolades de violència.**

3) Eficiència i competitivitat

Una tercera línia argumental emfatitza els **costos econòmics de la pobresa infantil, tant per a l'erari públic com per a les economies.** Es tracta normalment d'un cost diferit. Els discursos sobre l'eficiència es recolzen en evidències que demostren que **els individus que van travessar situacions de pobresa en la infància tenen un risc més alt d'abandonar els estudis prematurament (i, per tant, acumulen, menys capital humà), tendeixen a experimentar més dificultats d'inserció laboral i menor mobilitat laboral ascendent, pateixen pitjor salut al llarg de les seves vides i tenen una probabilitat més alta de veure's embolicats en problemes amb la policia i el sistema penal.** Des d'aquest punt de vista, l'agregació d'aquestes experiències individuals produeix efectes econòmics indesitjables a nivell macro.

Les altes taxes d'abandonament escolar prematur entre nens d'entorns desfavorits reflecteix una capitalització social sub - òptima del seu talent "natural". En condicions més favorables haurien obtingut millor rendiment educatiu (en l'extrem oposat, els fills de les classes acomodades pitjor dotats per als estudis es beneficien d'inversions familiars desproporcionades pel seu talent, i per tant assignades de forma ineficient per assegurar la reproducció social a través de l'èxit educatiu). **Una força de treball amb escassa preparació i aspiracions educatives limitades perjudica la productivitat d'un país, la seva capacitat de competir en l'economia del coneixement, i per tant, compromet els horitzons de creixement econòmic a llarg termini.** A més, les dificultats d'inserció laboral dels joves amb capital humà escàs comporten costos importants a l'erari públic, que s'acumulen al llarg de la vida a causa dels majors riscos que tenen de patir atur al llarg de les seves carreres laborals, la major probabilitat per a què experimentin problemes socials lligats a la situació laboral adversa (precarietat residencial, salut mental, addiccions, etc.) i que hagin de recórrer a serveis i ajuts públics. A tot això cal afegir els ingressos que deixen de produir-se en l'erari públic com a conseqüència de l'escàs valor de les contribucions fiscals que realitzen les persones amb trajectòries educatives més curtes.

Una segona font de càrregues fiscals derivades de la pobresa infantil són les sanitàries. **L'impacte negatiu de la pobresa sobre la salut infantil (en forma de major incidència de baix pes en**

néixer, major freqüència d'afeccions cròniques o taxes d'accidentalitat més altes) repercuteix de manera important sobre la despesa sanitària, tant a curt, com a més llarg termini. Els principals efectes de patologies que s'adquireixen en la infància i s'arrossegueu a través del temps (com l'obesitat), solen presentar-se en la vida adulta, i representen per tant, hores perdudes de treball i subsidis per malaltia, assistència sanitària, etc.

En tercer lloc, s'han ressenyat els costos de la pobresa infantil lligats a conductes asocials i criminals. Hi ha abundant evidència que associa experiències d'adversitat econòmica amb l'aparició de problemes de comportament, vandalisme i conductes delictives. Els costos financers associats a la gestió d'aquests problemes poden ser enormes, tant pel que fa a serveis socials específics que intervenen en aquests processos com els relacionats amb els sistemes de control policial i penal.

Holzer et al. (2007) han estimat que, als Estats Units, el cost total de la pobresa infantil equival al 4% del Producte Interior Brut anual. Un 1,3% correspon als costos provocats per la disminució de la productivitat i el valor afegit, un 1,3% es pot atribuir als increments d'activitat delictiva, i un 1,2% a costos derivats de l'augment de la despesa sanitària i l'empitjorament general de la salut de la població. **Des del punt de vista econòmic, els autors arriben a la conclusió que les inversions en la lluita contra la pobresa resulten fiscalment rendibles, en produir retorns econòmics en forma d'increments del creixement econòmic, reducció de despeses sanitàries i de seguretat ciutadana, a més de millores sensibles a la qualitat de vida.** En un treball recent (2010), Holzer afirma que l'estimació realitzada el 2007 es queda curta en el context actual de crisi.

Davant la situació que estan experimentant els infants a Catalunya, és urgent que les plataformes de defensa de la infància cobrin consciència de totes les opcions per construir discurs sobre la vulnerabilitat infantil. Això no significa que es descuidi el discurs dels drets. Però la lluita pels drets necessita grans empresaris morals, valedors que puguin traslladar demandes a les instàncies de decisió política, i és difícil que la infància en trobi els idonis. Els grans *empresaris morals* que van propiciar el desenvolupament dels drets socials i l'expansió de les polítiques de benestar a l'època daurada (sindicats, partits polítics d'esquerres i democrata-cristians) han demostrat fins ara poc interès en la infància. Les seves clientele polítiques primordials són col·lectius d'edat avançada, que participen en les seves estructures i voten en les eleccions (ja sigui sindicals o polítiques).

Si bé és cert que estan sorgint nous empresaris morals (com la pròpia FEDAIA) que abanderaren la lluita a favor dels drets de la infància, el teixit existent és encara feble i no està en condicions de generar, a curt termini, grans consensos si es limita a fer discursos exclusivament arrelats en la reivindicació de drets. Per tot això, **és imperatiu potenciar el discurs de la política social a favor de la infància com a estratègia per reforçar la cohesió i, especialment el discurs de la infància com una inversió col·lectiva, que produeix dividendes socials.** És un relat que permet sintonitzar amb tendències internacionals que s'estan imposant en la política pública, i teixir aliances en l'àmbit domèstic.

El discurs acadèmic i polític dels organismes internacionals (començant per l'OCDE i la Unió Europea) està fent una aposta clara per aquest tipus de relats. En els últims anys s'està arribant a grans consensos internacionals sobre la importància de les inversions en primera infància. Des d'aquest punt de vista, la despesa social en infància pot contribuir a reforçar la capacitat dels individus per fer front a circumstàncies d'adversitat a les seves vides, com poden ser crisis econòmiques conjunturals (que arriben inesperadament i poden obligar a canviar de professió, de ciutat de residència, etc.) o bé episodis de crisi personal (com un divorci, o una malaltia d'un familiar, que poden sacsejar l'estabilitat psicològica, social i financera dels individus).

Es tracta de discursos amb una orientació clarament futurista. Es parteix de la premissa que **si invertim en infància aconseguirem prevenir problemes socials i fer més productiva i competitiva la nostra força de treball en l'economia global del coneixement. Això ha de permetre assentar sobre bases més sòlides els Estats del benestar.** El futur financer de l'Estat de benestar, i molt especialment dels programes que absorbeixen més despesa (pensions i sanitat), depèn de que, en el curs dels propers anys, puguem incrementar el nombre de persones en edat de treballar i de la productivitat dels treballadors futurs. Incentivar la natalitat a través d'ajuts a llars amb infants eixampla, a la llarga, la base fiscal de l'Estat de benestar. Incrementar la productivitat dels treballadors propicia que el pastís a "repartir" pugui ser més gran.

El relat al voltant dels avantatges econòmics de les inversions en infància ha resultat persuasiu a d'altres països. Els països escandinaus han apel·lat a aquest tipus de discursos des dels anys 70, legitmant un gir cap a polítiques de protecció social a famílies i a infància. Aquest gir ha estat assumit tant pels partits socialdemòcrates (que el van impulsar) com pels seus successors centristes i conservadors. Un gir similar s'ha produït recentment al Regne Unit i a Irlanda. En

aquests països, que com s'ha observat en el darrer gràfic examinat tenen una capacitat notable de reduir la pobresa infantil mitjançant transferències, l'atenció a la pobresa infantil ha esdevingut només una prioritat des de finals de la dècada dels noranta. Aquest gir és resultat d'un compromís polític explícit impulsat des de les més altes instàncies del poder executiu. Com a resultat d'aquest compromís, s'han publicat documents marc i s'han fixat objectius de referència (*targets*), debatent i avaluant extensament opcions per promoure'ls, informats sempre per la recerca rigorosa sobre aquestes qüestions. Fixar objectius de referència ha servit per a introduir el problema en el procés polític, afavorint que els responsables polítics fossin objecte de control en funció de l'assoliment d'aquests objectius.

La combinació de línies argumentals en nous relats ha permès crear coalicions de suport àmplies, construint ponts entre valedors dels drets dels infants que provenen de diferents comunitats epistèmiques i tradicions ideològiques. Massa sovint s'ha comès l'error de pensar que tothom es deixaria commoure per una apel·lació a la solidaritat amb els desvalguts. És moment de passar pàgina, i entendre que en les societats plurals (i sovint fracturades) és difícil construir discursos solidaris que concitin grans consensos. En l'aparador, són molts els demandants de solidaritat, i limitades les reserves de solidaritat existents. En aquest nou context, és imperatiu apel·lar a nous valors i actors per a protegir la infància desprotegida.

- Durant els anys de crisi la pobresa infantil a Catalunya ha augmentat molt, i ho ha fet molt més que en d'altres grups d'edat.
- La intensitat de la pobresa és especialment severa entre els infants, sobretot com a conseqüència de la crisi. La crisi no només ha augmentat les taxes de pobresa infantil, sinó la intensitat d'aquestes.
- El poder adquisitiu de 4 de cada 10 infants els situa per sota del llindar de la pobresa, un percentatge superior al de qualsevol altre grup.
- La gran assignatura pendent en la lluita pels drets de la infància vulnerable és construir un veritable relat sobre la importància de la causa que no es recolzi exclusivament en la defensa de la dignitat dels infants.
- Aquestes noves coordenades del discurs han de presentar les polítiques a favor de la infància com una inversió social, emfatitzant els dividends o retorns que procura aquesta inversió.
- Espanya (i Catalunya no és una excepció) es situa a la cua de la Unió Europea en els capítols de despesa en transferències a famílies amb infants, i de la capacitat d'aquestes despeses per a reduir la pobresa.
- La pobresa infantil no preocupa a Catalunya, i no preocupa a Espanya. En cap enquesta surt entre els principals problemes que percep la població. És un problema que passa per alt la majoria de la població, a qui sí preocupa la precarietat econòmica.
- La pobresa infantil ha estat invisible, al menys fins el període més recent, tot i que les dades de renda de les llars, ens indicaven des de fa molt temps, que la pobresa es concentrava en aquestes llars.
- Davant d'aquesta situació, el reptes per millorar l'atenció i la protecció dels infants són múltiples. Però tots ells es resumeixen en un: construir un veritable relat que pugui crear preocupació al voltant de la pobresa infantil.
- Quines possibilitats tenim de construir un relat que permeti justificar una major atenció a la infància vulnerable? Existeixen, al menys, tres línies argumentals.

Justícia i equitat.

- o Drets de la infància: Acceptar els continguts de la Convenció suposa un reconeixement implícit de que existeix un interès social en assegurar el benestar infantil que depassa l'interès privat de pares o familiar.

- o Justícia equitat : els infants no són responsables de les situacions socio-econòmiques que els ha tocat viure.
- o Les situacions de vulnerabilitat a la infància afecten negativament aspectes determinants pel desenvolupament equilibrat de la personalitat i el seu progrés educatiu. Diverses formes d'infortuni social (atur, mala salut, divorci, inclús empresonament) estan relacionats amb situacions d'adversitat experimentades durant la infància.

Amenaces a la cohesió social

- o Conseqüències socials de la pobresa infantil: La pobresa infantil intervé en la reproducció social de desigualtats socials
- o Intervenir en les primeres etapes del cicle vital, abans que les principals conseqüències de la pobresa cristal·litzin, és una estratègia eficient per a corregir la desigualtat social i les possibles conseqüències socials que comporta (deteriorament de la confiança social, conflicte, violència).
- o La necessitat de combatre la pobresa infantil i juvenil en entorns desfavorits per a evitar que la marginalitat social, i les expressions d'antagonisme social i ètnic, arribin a desembocar en formes descontrolades de violència.

Eficiència i competitivitat

- o Costos econòmics de la pobresa infantil , tant per a l'erari públic com per a les economies. els individus que van travessar situacions de pobresa en la infància tenen un risc més alt d'abandonar els estudis prematurament (i, per tant, acumulen, menys capital humà), tendeixen a experimentar més dificultats d'inserció laboral i menor mobilitat laboral ascendent, pateixen pitjor salut al llarg de les seves vides i tenen una probabilitat més alta de veure's embolicats en problemes amb la policia i el sistema penal.
- o Una força de treball amb escassa preparació i aspiracions educatives limitades perjudica la productivitat d'un país, la seva capacitat de competir en l'economia del coneixement, i per tant, compromet els horitzons de creixement econòmic a llarg termini.
- o L'impacte negatiu de la pobresa sobre la salut infantil (en forma de major incidència de baix pes en néixer, major freqüència d'afeccions cròniques o taxes d'accidentalitat més altes) repercuteix de manera important sobre la despesa sanitària, tant a curt, com a més llarg termini.

- o Les inversions en la lluita contra la pobresa resulten fiscalment rendibles, en produir retorns econòmics en forma d'increments del creixement econòmic, reducció de despeses sanitàries i de seguretat ciutadana, a més de millores sensibles a la qualitat de vida.

- És imperatiu potenciar el discurs de la política social a favor de la infància com a estratègia per reforçar la cohesió i, especialment el discurs de la infància com una inversió col·lectiva, que produeix dividends socials.
- La despesa social en infància pot contribuir a reforçar la capacitat dels individus per fer front a circumstàncies d'adversitat a les seves vides.
- Si invertim en infància aconseguirem prevenir problemes socials i fer més productiva i competitiva la nostra força de treball en l'economia global del coneixement. Això ha de permetre assentar sobre bases més sòlides els Estats del benestar.
- El futur financer de l'Estat de benestar, i molt especialment dels programes que absorbeixen més despesa (pensions i sanitat), depèn de que, en el curs dels propers anys, puguem incrementar el nombre de persones en edat de treballar i de la productivitat dels treballadors futurs. Incentivar la natalitat a través d'ajuts a llars amb infants eixampla, a la llarga, la base fiscal de l'Estat de benestar. Incrementar la productivitat dels treballadors propicia que el pastís a "repartir" pugui ser més gran.
- En les societats plurals (i sovint fracturades) és difícil construir discursos solidaris que concitin grans consensos. En l'aparador, són molts els demandants de solidaritat, i limitades les reserves de solidaritat existents. En aquest nou context, és imperatiu apel·lar a nous valors i actors per a protegir la infància desprotegida.

BIBLIOGRAFIA

Esping-Andersen, G. et al. 2002. "A child centred social investment strategy", a *Why We Need a Welfare State*, a Esping-Andersen (ed.). Nova York: Oxford University Press.

Griggs, J. y R. Walker. 2008. *The Costs of Child Poverty for Individuals and Society: A Literature Review*. York: Joseph Rountree Foundation.

Heckman, J. and D. Masterov. 2007. "The Productivity Argument for Investing in Young Children". NBER Working Paper 13016.

Heckman, J. 2011. "The Economics of inequality. The value of early childhood education", *American Educator* 35 (1): 31-35.

<http://www.aft.org/pdfs/americaneducator/spring2011/Heckman.pdf>

Hirsch, D. 2008. *Estimating the costs of child poverty*, John Rowntree Foundation.

<http://www.jrf.org.uk/sites/files/jrf/2313.pdf>

Holtzer, H. J. 2010. *Penny Wise, pound Foolish. Why Tacking Child Poverty during the Great Recession Makes Economic Sense*. Washington: Center for American Progress.

Holtzer, H. J.; Whitmore, D.; Duncan, G. J. I J. Long. 2007. *The Economic Costs of Poverty in the US.: Subsequent Effects of Children Growing Up Poor*. Washington: Center for American progress

Jenson, J. 2012. "A New Politics for the Social Investment Perspective", a *The Politics of the New Welfare State*, Giuliano Bonoli i David Natali (eds.). Oxford: Oxford University Press.

Marí-Klose, P i M. Marí-Klose. 2011. "Crisi i pobresa infantil a Catalunya", Docs Infància a Catalunya, UNICEF

Marí-Klose, P i M. Marí-Klose. 2012. "Edad, vulnerabilidad económica y Estado de bienestar. La protección social contra la pobreza de de niños y personas mayores", *Panorama Social* 15: 107-127.

Marí-Klose, P i M. Marí-Klose. 2013. "Como se reduce la pobreza en los países ricos? Políticas de aseguramiento, redistribución y asistencia social, a *Los Estados de Bienestar en la Encrucijada*, en E. del Pino i M. J. Rubio (eds.). Madrid: Tecnos.

C/ Caballero nº 79, 1er B, 08014 Barcelona
Telèfon: (93) 336 72 65, Fax: (93) 263 55 10
fedaia@fedaia.org / www.fedaia.org

Amb el suport de:

